

Уночі, точно в призначений час, пролунало грізне, переможне "Ура!" й спалахнув гігантський феєрверк.

Уранці, після бою, я запитав у Підкопая:

-Що для роти було найтяжчим у цьому бою, капітане?

-Солдати говорять - кричати "Ура!" за цілий полк.

Цей епізод так характерний для всієї бойової діяльності талановитого й грамотного двадцятип'ятирічного офіцера, який неодноразово очолював ризиковані операції, підтверджуючи, що славний син українського народу, вихованець комсомолу капітан Підкопай - справжній герой".

У жовтні 1943 року, незадовго до своєї загибелі, Іван Підкопай надіслав додому своє фото, яке воєнний кореспондент зробив невдовзі після форсування Дніпра. На зворотному боці знімка він написав: "На пам'ять батькам. Війна, р. Дніпро 13.10.43 року. Чекайте - я повернусь".

Але не судилося... Він не повернувся. 10 грудня 1943 року гвардії капітан Іван Якович Підкопай трагічно загинув на території Кіровоградської області. Однополчани поховали його в центрі селища Нова Прага. За зразкове виконання бойових завдань командування при форсуванні Дніпра, утримання плацдарму на правому березі ріки та проявлені при цьому відвагу й героїзм Указом Президії Верховної Ради СРСР від 22 лютого 1944 року команду роти автоматників 39-го гвардійського полку 13-ї гвардійської Полтавської ордену Леніна, двічі Червонопрапорної орденів Суворова і Кутузова Стрілецької дивізії, гвардії капітану І. Я. Підкопая посмертно присвоєне звання Героя Радянського Союзу.

Його іменем названі вулиці в селищах Безлюдівка і Нова Прага. На будинку, де він жив, і на школі, де він навчався, встановлені меморіальні дошки. Автор розвідки мав честь брати участь в урочистостях з нагоди відкриття меморіальної дошки на будинку, де проживав Іван Підкопай, і відкритті музею 13-ї гвардійської дивізії, урядах якої він героїчно бився з ворогом, у Безлюдівській школі № 1 Харківського району, де зібрані матеріали про героїчні подвиги їхнього земляка І. Я. Підкопая. Він загинув, але пам'ять про Героя жива.

БОРОШНСВ. О.

КУЛЬТУРА КОНОТОПА ХІХ-ХХ СТ.

На початку ХІХ століття в 1803 році був складений план забудови м. Конотопа, згідно з яким пропонувалось упорядкування міських новобудов та вулиць. Конотоп того часу - звичайне повітове містечко Чернігівської губернії з населенням понад 7 тисяч жителів. Промисловості майже не було, декілька млинів та винокурних заводів. В основному конотопчани займались землеробством. Але тут мешкали талановиті люди, які полюбили займатись творчою працею. Жінки вишивали і ткали, чоловіки працювали з деревом та

металом. Тобто розвивалось декоративно-ужиткове мистецтво. На жаль, мистецьких промислів не було, люди працювали індивідуально. У фондах міського, Чернігівського та Сумського музеїв зберігається багато чудових зразків вишивки, ткацтва, різьблення по дереву та виробів з металу.

Вишивці нашого міста початку XIX століття були притаманні рослинні та геометричні орнаменти. Вони мали стриманий колорит, в якому переважали червоний, чорний і білий кольори. Як правило, оздоблювались вишивкою предмети одягу - жіночі і чоловічі сорочки, свитки, жіночі головні убори, предмети декоративного оформлення житла - рушники, скатерті, простирадла. Жінки застосовували різні техніки: качалочка, гладь, набирання (човникова техніка), вирізування з лиштвом, мережка, хрестик тощо. Часто використовувалась змішана техніка. Майже в кожній хаті нашого містечка був ткацький верстат. Ткацтво було одним із основних видів домашнього промислу. Ткали килими, рушники, плахти, пояси, скатертини тощо. При оздобленні рушників завжди застосовувались геометричні або рослинні узори червоного кольору на білому тлі. Особливо вражають своєю кольоровою гамою, точністю малюнка вовняні плахти. Кожна майстриня ткала оригінальну, не схожу на інші вироби, плахту, створюючи справжній шедевр декоративного мистецтва.

Оригінальні витвори дерев'яного декору, якими прикрашали будинки, можна зустріти в передмістях Конотопа ще й зараз. Це оздоблення ганків, вікон, дверей. Звичайно, збереглися зразки початку XX століття, але різьбярські традиції конотопських умільців сягають в сиву історичну давнину. Як правило, це симетричні орнаментальні узори, які виконувались майстрами в об'ємних і напівоб'ємних декоративних композиціях. Слава конотопських різьбярів розносилась по всій Чернігівщині. Конотоп, як транзитне місто, мало багато кузень, де, крім кінського реманенту, вироблялись і чудові витвори з металу для побуту. Це ажурні ганки, огорожа, ворота та хвіртки. Багато замовлень конотопські ковалі виконували на замовлення і в інші місця.

Стосовно архітектури, переважали однотипні міські будиночки з господарськими перебудовами. Але справжньою окрасою міста були церкви та храми. У XIX столітті більшість церков з дерев'яних були замінені на цегляні. У 1822 році конотопський поміщик І. Кандиба збудував на Загребеллі нову Богоявленську церкву. У 1833 році був збудований Георгіївський собор, у 1866 році почала будуватись нова цегляна Успенська церква по вулиці Гоголівській, у 1893 - збудована церква Олександра Невського біля залізничного вокзалу, трохи раніше, у 1868 році, був зданий в експлуатацію залізничний вокзал, один з найкращих на той час в Україні. З другої половини XIX століття повітове містечко кардинально змінило свій статус. Це було пов'язано з будівництвом залізниці, паровозного депо та залізничних майстерень. Кількість мешканців збільшилась вдвічі. На новобудови до Конотопа приїхало багато кваліфікованих спеціалістів. Безумовно, це дало поштовх і розвитку культури.

Так, наприкінці XIX століття була відкрита іконописна майстерня В. І. Лисенка, при якій навчався й працював невеликий колектив учнів. В. І. Лисенко (1864-1937), уродженець с. Матіївки Чернігівської губернії, талановитий

художник, навчався в Петербурзькій академії, потім у Київській рисувальній школі, на жаль, закінчити навчальні заклади не вдалось, причина - відсутність коштів. Але молодий художник зумів закріпитись в Конотопі, побудувати будинок, організувати іконописну майстерню. Майстри виконували роботи із оздоблення храмів і церков по всій Чернігівській губернії і навіть за її межами. Сам Василь Ілліч підтримував тісні стосунки з багатьма художниками міста.

У 1894 році до міста в пошуках праці переїхала родина К. С. Малевича. Батько - Северин Антонович - влаштувався на роботу на залізницю, а 16-річний Казимир розпочав творчу роботу. Саме в нашому місті він написав і продав дві свої перші роботи "Місячна ніч" та "Гай з буслами". Конотоп сформував майбутнього всесвітньовідомого художника й дав йому путівку в бурхливий світ мистецтва. В автобіографії К. С. Малевич дуже тепло згадував наше місто й залишив про нього найкращі враження. Сім'я Малевичів прожила в місті майже два роки і в 1896 році переїхала до Курська, куди перевели батька в управління курської залізниці.

Мистецтво XIX століття Конотопа майже не виходило за межі декоративності, але своєю оригінальністю й неповторністю захоплювало багатьох гостей міста.

На початку XX століття Конотоп був уже важливим промисловим центром у північній частині України. Адміністративно він продовжував належати до Чернігівської губернії. Наявність залізниці сприяла розвитку промисловості, особливо вагоноремонтного заводу. Нові цехи залізничних майстерень являли собою кращі зразки промислової архітектури. Помітно зросло населення міста й становило більше 19 тис. осіб. Безумовно, почав змінюватись і культурний рівень жителів. Відкривались бібліотеки, при залізничних майстернях працював театр, до якого був запрошений з м. Одеси професійний художник-декоратор Н. Садовський.

У 1906 році до Конотопа на постійне місце проживання переїхав художник з академічною освітою, випускник Петербурзької академії мистецтва та Московського училища живопису, скульптури та архітектури Олександр Емілієвич Гофман. Він почав викладати малювання в міському Комерційному училищі, трохи пізніше перейшов в одну із залізничних шкіл, де створив студію образотворчого мистецтва. Його учнем був Олексій Васильович Маренков - видатний український графік та ілюстратор. Після закінчення Київського художнього училища він багато років працював у м. Харкові. Саме Олексій Маренков подарував Олександру Сиротенку перший набір фарб і познайомив його з О. Гофманом. Після успішних занять в студії О. Гофмана майбутній художник вступає на навчання до Київського художнього училища, яке закінчує в 1918 році. Директор училища - відомий український художник, уродженець Сумщини - Ф. Кричевський рекомендує Олександра Сиротенка до вступу в Московське училище живопису, скульптури та архітектури. Але Олександр обирає для себе інший шлях - педагогічну творчу роботу, повертається до Конотопа й стає керівником студії образотворчого мистецтва при залізничних майстернях. У 1923 році він знову їде до Києва й вступає на навчання в Українську

Академію Мистецтв (з 1923 року Київський художній інститут). Після закінчення навчання він до останніх днів свого життя залишався на педагогічній роботі в художньому інституті. Особливу увагу приділяв молоді з провінційних містечок і піклувався про художників з Конотопа. Олександр Іванович у 30-х роках зустрічався з Казимиром Малевичем, де той також читав лекції в художньому інституті. На жаль, документальних підтверджень про їх мистецькі контакти поки що не знайдено. На початку 30-х років студію О. Е. Гофмана закінчили всесвітньовідомі художники Надія Самко та її чоловік Сергій Макаренко. Здобувши вищу художню освіту, вони перед Другою світовою війною працювали в м. Харкові викладачами в художньому інституті. Так сталося, що в 1943 році вони були відправлені до Німеччини й назад уже не повернулися. Але в еміграції вони багато працювали спочатку в Італії, потім в Аргентині й, нарешті, зупинились в Америці. Надія Самко була однією із перших жінок-баталісток, велику кількість картин вона присвятила подвигам воїнів-захисників часів Київської Русі, особливо її цікавив період козаччини XVII століття. У 1962 році вона створює епохальне полотно "Бій під Конотопом".

Надія Самко вела просвітницьку роботу, входила до "Союзу Українок Америки", також була активним діячем "Об'єднання Українських митців". У 1989 році перестало битися серце видатної патріотки України, нашої землячки Надії Самко.

Майже невідоме ім'я для конотопчан ще одного нашого земляка - Сологуба Андрія Павловича. У двадцятирічному віці в 1942 році Андрія вивезли до Німеччини на примусові роботи. Мріям молодого хлопця не вдалось здійснитись, він готувався до навчання в Київському художньому інституті. Залишившись на чужині, на самоті, він знайомиться з професійними художниками, бере в них уроки, навіть вступає на навчання до Мистецько-промислової школи у Зальцбурзі. Потім було навчання в Паризькій Академії мистецтв. Творчість Андрія Сологуба відома на мистецьких теренах Європи, про нього багато писали провідні мистецтвознавці української діаспори. На жаль, після розлуки з рідними містом він так і не зміг приїхати до України. Відомими випускниками студії О. Гофмана були Дмитро Лученко та Володимир Масик - заслужені художники України, а також багато відомих художників, які пройшли горнило Великої Вітчизняної війни й залишились працювати в нашому місті. Серед них Олександр Величко, Василь Литвинов, Олександр Богданов, Олександр Зимовець та інші.

Не пориває творчих контактів з Конотопом заслужений діяч мистецтв, кандидат мистецтвознавства, член національної спілки художників України Ніна Іванівна Велігоцька. У 2002 році вона привезла до міста власну колекцію творів сучасного мистецтва й бібліотеку спеціальної мистецької літератури. Відкрила творчу вітальню в міському будинку культури "Зоряний", де проводить зустрічі з молоддю міста. Її творча спадщина складає понад 20 мистецьких досліджень у вигляді альбомів і книг. Вона є відомим дослідником творчості Казимира Малевича. У 2011 році у видавництві "Мистецтво" вийшла друком її книга "Шляхами Малевича. Зупинка -Конотоп", де Ніна Іванівна дослідила роль Конотопського культурного середовища на формування мистецьких концепцій

Казимира Малевича.

У 1959 році в м. Конотоп народилась відома в мистецьких колах світової культури дослідниця Надія Малолетнева, творчий псевдонім (Надія Русс). Після закінчення навчання в м. Курськ та м. Москва працювала журналістом у "Литературной газете", тижневику "Сучасник" та "Музыкальная жизнь". Але головним у своєму творчому житті вона вважала живопис. Пізніше вона навіть створила нову мистецьку течію НеОПОПрералізм. У 1996 році вона переїхала до м. Фрипорт (Багамські острови), а в 2000 р. зупинилась в м. Нью-Йорк (США), де проживає й нині. Найбільш відомі її твори "Лица...Лица?...Лица!" та цикл робіт "В золотом тумане", "В дождь", "Двойной портрет". Твори зберігаються в багатьох провідних музеях світу, є вони і в Конотопському краєзнавчому музеї.

Наші земляки зробили вагомий внесок у розвиток світової культури ХХ століття. Їх імена є гордістю нашого славного міста Конотоп.

ГРАМАЗЖОРА Н. В.

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ГРОМАДЯНИНА І ПАТРІОТА УКРАЇНИ

Третє тисячоліття відкриває перед Україною й українцями широкі перспективи. Але світ любить сильних, важливих і цікавих для нього, таких, що мають із чим іти до інших. Для цього українцям треба не лише наздоганяти інші державні народи, а й зберегти й примножувати те, завдяки чому вони зуміли вистояти.

"Треба затверджуватися як самобутня та процвітаюча європейська нація, яка реалізує своє творче покликання, життєдіяльність якої базується на принципах гідності, а розвиток, свободу і права якої захищає сильна демократична держава". Україна постане тільки тоді, коли, завдячуючи державній політиці, ми відновимо свою історію, дамо чітку відповідь, хто ми, якого роду-племени, коли всіх українських героїв, кістки яких розкидані по світу, державна влада збере й поховає з почестями в українському пантеоні, коли буде українська економіка, український інформаційний простір. Любов до Батьківщини завжди конкретна. Це любов до рідного будинку, де народився, до вулиці, по якій уперше пішов до школи. Знання про рідний край так само необхідні для духовного розвитку дитини, як уміння читати і писати. Вивчення місцевої історії сприяє формуванню в молоді історичної свідомості та національної гідності. Краєзнавство - наука про націю.

Одним із найвпливовіших засобів формування сучасних громадян патріотів має стати історичне краєзнавство.

Наше головне завдання - виховати дитину, тобто розвинути в дитині все добре й викоринити все погане, а вчителям історії виховати патріота, адже лише